HVOR DRÆBTES HARALD KESJA?

AF

FR. ORLUF

Om stedet for Erik Emunes overfald paa Harald Kesja i midvinteren 1135 vides intet andet med sikkerhed, end at det var i Jylland. Stedets nærmere betegnelse angives vel i samtidige eller nær samtidige kilder, men noget forskelligt, og de angivne navne i datidens lyd- og skriftformer har vist sig saa vanskelige at stedfæste, og tilmed er det slettest begrundede af alle forsøgene paa stedfæstelse i den grad taget til følge i almindeligt benyttede haandbøger til den allerseneste tid, at der tiltrænges en fuldstændig udredning af problemet.

Den historisk-topografiske litteraturs første forsøg paa at knytte begivenheden 1135 til bestemt sted i Jylland viser allerede usikkerhed. Ved omtale af den gamle kongsgaard i Jelling siger Danske Atlas[1] som faktum, at „her opholdt sig 1135 Harald Kesja ... som Sveno Aggonis siger, eller og i *Skypetorp* (nu Skierup i Holmansherred), som Saxo beretter". Ved Skierup var foran i værket[2] anført den i et dokument fra 1329 hjemlede skriftform *Skyæpthorp* og tilføjet: „Skierup er uden tvil det Skibetorp i Jylland, hvor kong Erik Emun" osv. Nøjere oplyses, at der i byen tidligere var et kongeligt jagthus med jagtstald etc.

Dette bind udgaves af Hans de Hofman med bistand (uangivet paa titelbladet) af Langebek. Heraf forklares forskellen mellem noterne om Jelling og Skærup. Udgiveren har ment at maatte tage overvejende hensyn til den udtrykkelige angivelse *in curia sua Jaling* hos Stephanius, hvis editio princeps af Sven Aagesen (1642) han ikke har kunnet bedømme. Langebek derimod har foretrukket Saxos stedangivelse og ment at finde forskellig støtte for at henføre denne til Skærup (c. 1 mil SØ f. Vejle).

Danske Atlas taler altsaa kun om Jelling og Skærup. Skibet (ved

[1] V (1769) s. 988.
[2] s. 970.

Vejle aa) er det af gode grunde ikke faldet nogen ind at tænke paa. En skriftform *Skibith* fra 1387 anføres[1], men intet tyder paa, at dette navn paa en enligt beliggende kirke uden by af samme navn overhovedet skulde have været i udgivernes tanke i forbindelse med begivenheden 1135.

Men faa aar efter skiftede Langebek mening. I sin udgave af Roskildekrøniken bemærker han ved dennes stedangivelse *Scipyng*[2], at Sven Aagesen siger Jelling, men Rosk. er som endog samtidigt og lidt ældre vidne mere troværdig, især da Saxo har *Scypetorp*, og dette navn turde være det samme som Rosk.'s Scipyng. „Dette sted har jeg tidligere antaget for Skierup...; nu derimod, bedre belært, mener jeg, at stedet var landsbyen (!) Skibet, dels paa grund af navneligheden, dels ogsaa fordi den hosliggende herregaard, tidligere kongsgaard Haraldskier har faaet navn, hvis ikke af kong Harald Blaatand, saa sikkerlig af Harald Kesja. Ogsaa beliggenheden styrker denne opfattelse. For den til skibs kommende Erik maatte dette sted være gunstigere for overfald end Skærup inde i landet".

For første gang nævnes her Skibet ved Vejle som stedet for den historiske begivenhed 1135. Det blev ikke sidste gang. Endnu fjerde udgave (1926) af Traps Danmark siger under *Skibet* sogn (s. 622), at Harald Kesja havde „taget ophold i egnen om Jelling" og blev paatruffet og dræbt i „*Scypetorp*". Under Skærup sogn siges (s. 681): „Erik Emunes drab af broderen Harald Kesja (i Skibstorp) henlægges til Skærup (se dog ogsaa Skibet S. p. 622)".

Det vil forstaas, at Langebeks motivering af stedfæstelsen til Skibet har maattet gengives fuldstændigt, væsentligt med hans egne ord. Læserne vilde reagere, hvis det kortelig blev sagt, at Langebeks flersidigt begrundede stedfæstelse til Skibet er hjernespind fra ende til anden.

Tidligere modsigelse har kun ytret sig svagt og partielt. I P. E. Müllers Saxoudgave (1839) henvises[3] til Langebeks notits i Scriptores, men tillige til Danske Atlas V 685. Da dette sidetal er urigtigt, er det ikke sikkert, hvad P. E. Müller har ment med at henvise til D. A. Er tallet trykfejl for 985, har hensigten alene været at henpege paa den ældre

[1] s. 985.

[2] Scriptores rerum Danicarum medii ævi I (1772) s. 384. I ældre middelalder skrives *y* for *i* og omvendt uden regel.

[3] p. 660 not [1] til Scypetorp.

skriftform Skibith. I stedregistret derimod, som er forfattet af Hans Knudsen[1], siges s. 1030 klart, at Scypetorp ikke er Skibet, men Skærup, eftersom Ribe Oldemoder skriver det første navn *Skipwith*, det andet *Scyepthorp*.

Denne paa den afsides plads vistnok lidet bemærkede rettelse fik ikke meget at betyde overfor P. E. Müllers — som det maatte synes — fulde tilslutning til Langebek. Vel nævner første udgave af Traps Danmark[2] baade Skibet og Skærup, men dette sidste kun som noget „man har antaget", og under Haraldskær siges som faktum, at Harald Kesja blev dræbt i Skibet. I N. Baches til almenlæsning bestemte „Nordens historie"[3] er Skærup helt forsvundet; der tales kun om „landsbyen Skibet ved Vejleaa". Hos Steenstrup i „Danmarks riges historie" hedder det „Haralds bolig i Skibet ved Jellinge (!)"[4]. Endnu E. Arup taler om „landsbyen Skibet ved Vejle"[5]. Forsigtigere siger Vilh. la Cour kun „Vejleegnen"[6], men denne gælder dog fremdeles som omtrentlig stedbestemmelse.

I betragtning af den sunde videnskabelige dømmekraft, Langebek havde lagt for dagen i Danske Atlas ved at holde sig til de ældste kilder overfor Stephanius' aabenbart fordærvede læsemaade Jaling og iøvrigt søge støtte i dokumenterede stednavneformer fra ældre tid, kan man vanskeligt tiltro ham aldeles af eget skøn at have bekvemmet sig til en saadan ophobning af reelle og metodiske fejl foruden meningsløsheder og rene tankeløsheder, som hans Skibet-teori er. En „landsby" Skibet, som hverken efter hans eller vor viden nogensinde har existeret, opdigter han uden videre, aabenbart fordi overensstemmelsen mellem Roskildekrønikens *villa* og Saxos *vicus* viser, at drabet fandt sted i en landsby. Dette sidste er i og for sig rigtigt nok. Harald Kesja var kun kong Niels' medkonge i de 21 dage mellem slaget ved Fodevig (4. juni) og Niels' drab i Slesvig (25. s. m.), og derefter var han ikke konge, før han paa Urnehoved thing blev valgt for Sønderjyllands vedkommende, men Nørrejyllands domæner kunde han ikke have raadighed over, før hans kongevalg tiltraadtes af Viborg landsthing; det var paa vej hertil (som det maa antages), at han blev dræbt. Altsaa kan han

[1] Om denne se C. F. Bricka: Dansk biografisk lexikon IX (1895) s. 274 f.
[2] II (1859) s. 893 og 916.
[3] II (1886) s. 226.
[4] I, 3 (1901) s. 551.
[5] Danmarks historie I (1925) s. 208.
[6] Danmarks historie I (1939) s. 110.

ikke i Nørrejylland have haft ophold paa en kongsgaard. Alligevel begrunder L. sit valg af Skibet med, at der her findes en herregaard, som han kalder „tidligere kongsgaard", uagtet den (Haraldskær) hverken efter hans eller vor viden nogensinde har været kongsgaard. Han anser det for muligt, at den er opkaldt efter Harald Kesja, uagtet det eneste, han kan udlede af kilderne, er at Harald havde ophold i „landsbyen". Ved at vælge Skibet som mordstedet tilsidesætter han det af ham selv saa nyligt erkendte methodiske krav om hensyntagen til stednavnenes ældre skriftformer, og skønt Roskildekrøniken oplyser, at Eriks ilsejlads fra Sjælland til Jylland skete i streng frost (*magno frigore*), og Saxo nøjere beretter, at han maatte trække sine skibe over isen for at komme ud i aabent vand (de laa altsaa indefrosne i sjællandsk havn), tænker L. sig fri besejling af Vejle fjord og aa.

Der er vistnok grund til i Langebeks redegørelse for hans meningsskifte at bemærke ordene „bedre belært" (*meliora edoctus*), der kan — og snarest maa — antyde paavirkning fra anden side. Det er, som om en mand, L. har ønsket — eller efter omstændighederne været nødt til — at tage hensyn til (P. F. Suhm?), har bedt ham betænke, at det ikke gik an at se bort fra, at Sven Aagesen havde familietradition om hine aars begivenheder, hvori hans bedstefader havde deltaget, bl. a. ved at tilskynde kong Erik personlig til hensynsløs fremfærd mod Harald Kesja og hans sønner, hvad Sven sandsynligvis selv havde oplevet, omend i tidlig alder og næppe paa selve stedet. Denne kildes *Jaling* i den eneste kendte Svenotext maatte derfor have fortrin, idetmindste saaledes, at de steder, der nævntes i de andre kilder, *søgtes saa nær Jelling som muligt.*

Hænger det saaledes sammen med Langebeks meningsskifte, er dette bedre forklarligt, skønt man vanskeligt tror, at dets konsekvenser har været ham selv tilfredsstillende. Han har i hvert fald ikke kunnet bekvemme sig til at sige, at det var den korte afstand (godt $^3/_4$ mil) fra Jelling, der var den egentlige grund til at foretrække Skibet for Skærup. Hans anseelse sikrede ret snart hans Skibet-teori eneherredømmet hos alle der skrev om den tid, hvortil det vel ogsaa bidrog, at det syntes interessant, at hin historiske begivenhed kunde knyttes til forud kendt historisk sted — eller dog til dets nærhed, 6 km!

Nyt i dette af bestikkende nonsens forkvaklede spørgsmaal fremkom først i vore dage, til gengæld med revolutionerende resultat: *Jaling har aldrig staaet i Sven Aagesens virkelige text.* Dermed er Skibet-teorien

bortfalden, og den eneste mulighed for at knytte begivenheden 1135 til Vejleegnen er, at *Skyepthorp* (Skærup) kan være Saxos *scypetorp*, hvad stednavneforskningen bestrider. Da imidlertid dette sidste først 1944 er blevet offentligheden bekendt ved stednavneudvalgets udgave af Vejle amts stednavne, kan det her kun foreløbig nævnes. Vi maa følge tolkningsspørgsmaalets historiske udviklingsgang.

Det var professor ved Københavns universitet, dr. phil. *M. Cl. Gertz*, der 1915 brød isen med „En ny text af Sven Aggesöns værker, genvunden paa grundlag af codex Arnæmagnæanus 33,4to". Læserne vil ønske almindelig orientering om de to nu foreliggende Svenotexters indbyrdes forhold og relative kildeværdi, før det enkeltspørgsmaal, der her er paa tale, fremlægges i detail.

De to texter har haft ganske forskelligt haandskriftgrundlag, omend en fælles kilde kan spores, dog uden sandsynlighed for, at denne skulde være Svens original eller dog i fuld overensstemmelse med samme. Det er paa grund af fælles fejl i de to texter, at en fælles kilde maa antages som mellemled i overleveringen, idet fejlenes beskaffenhed udelukker, at de kan stamme fra Svens egen haand. For faststillelsen af Svens originale text har dette forhold næppe megen betydning.

Haandskriftgrundlaget for Stephanius' text er tabt; efter Gertz' mening stammer det fra den samme mand, der har fortsat Svens Genealogia til Erik Glippings tid, saa at Stephanius' forlæg forsaavidt skulde kunne dateres til sidst i 1200-aarene. AM 33,4to har derimod snarest haft et forlæg i den palæografi, der kendes fra aartierne omkring 1400; ogsaa dette forlæg er tabt, men Gertz har kunnet se, hvilken palæografi (især m. h. t. abbreviaturer) codextexten har haft til forlæg, idet dette jævnlig er blevet fejlagtig aflæst. Tidsforholdet mellem de respektive forlæg oplyser intet om de paagældende texters relative kildeværdi. Der er nemlig en forskel mellem de to texter, der er uberørt af forlægenes datering. Stephanius' text, der maa antages at være uændret afskrift af hans forlæg, er en forkortet omredaktion, om hvis princip Gertz nøjes med at sige, at dens latinske sprog er mere klassisk end i den nye text. Nøjere tør omredaktionen vistnok betegnes som en skoleudgave, sandsynligst skrevet af en *magister scholarum* ved et eller andet domkapitel til undervisning i domskolen af disciple i tidlig alder. Den giver en letlæselig text i klassisk normallatin, med fjernelse af middelalderlatinens sproglige karakteristika, men derved er rigtignok ogsaa den originale forfatterpersonligheds stilpræg i sprogbygning og ordvalg

(bl. a. brug af metaforer) og dannelsespræget i tænkemaade og litterære forudsætninger (bl. a. citater af klassiske digtere) i saa høj grad gaaet tabt, at Sven Aagesen i Ny text fremtræder som en ganske anden litterær personlighed, end Stephanius' text giver forestilling om. En enkelt prøve, netop angaaende vort ærnne, vil være oplysende. Om Erik Emune siges:

Ny text	Stephanius
Erectus itaque regno potito, cause sue vltionis immemor, in suos consanguineos tigride crudelior cepit seuire. Quippe in viscera sua seuiens germanum suum Haraldum Kesiæ in curia sua seuiens ...	Qui tamen paulo post in consangvineos suos inaudita crudelitate desævire cœpit. Quippe germanum suum Haraldum Kæsiæ in curia sua Jaling ...
Stolt altsaa efter opnaaelse af kongemagt glemte han sin hævnsag og begyndte at rase grusommere end en tiger mod sine egne blodsfæller. I sandhed rasende mod sit eget kød[1] [lod han] sin broder Harald Kesja paa hans gaard ...	Der dog lidet senere begyndte at rase med uhørt grusomhed mod sine egne blodsfæller. Saasom han [lod] sin broder Harald Kesja paa hans gaard Jelling ...

Latinlærere vil smile forstaaende til, at duo ablativen *regno potito* er strøget i skoleudgaven. Participiet *potitus* af det deponente verbum *potior* maa ikke bruges i passivbetydning i godt latin. Hvilke vendinger der ellers er udeladt i den forkortede redaktion, er vel anset for overflødig stilpynt, eller maaske er de som temperamentsytringer anset stridende mod en skolebogs rolige sprogtone. Men netop som temperamentsytringer er de af den største interesse i litterærhistorisk og kulturhistorisk henseende. Sven Aagesens personlighed træder lyslevende frem gennem disse lidenskabelige udbrud af højadelig tænkemaade i ældre middelalder. Den voldshandling, Svens egen bedstefader havde tilskyndet til, fordømmer Sven *moralsk* ikke som drab paa værgeløs person og aldeles ikke som blodsudgydelse, men fordi den i strid med slægtshævnens begreb forøvedes mod en samfædrene broder med tilsidesættelse af den berettigede slægtshævn, som efter Knud Lavards drab og drabsmanden Magnus' krigerdød ved Fodevig endnu manglede begrebslig fyldestgørelse ved likvidering af Magnus' umyndige søn Knud. At Harald Kesja havde forsømt slægtshævnspligten ved tvært-

[1] egtl. indvolde.

imod at stille sig politisk paa drabsmandens side og ved Fodevig baaret vaaben mod sin broder Erik, der iværksatte slægtshævnen, kunde aldeles ikke begrunde, at slægtshævnen udstraktes til Harald Kesja i stedet for til drabsmandens søn. Harald Kesja var og blev Eriks samfædrene broder, og slægtssammenholdet har for Sven Aagesen været en ethisk oldtidsarv, som en konge burde respektere som slægtshævnens logiske basis. Men det egentlig karakteristiske i Svens expectoration: *tigride crudelior, in viscera sua seuiens*, fremfor alt det om hans tænkemaade oplysende *causæ suæ ultionis* (definitiv genitiv) *immemor* er pedantisk strøget i skoleudgaven. Dette for den forkortede udgave typiske træk berøver den alt kildeværd i litteraturhistorisk henseende.

Ved de realforhold, der omtales i begge texter, beror disses relative kildeværd paa nedskrivernes evne til at læse de dem foreliggende haandskrifter, hvorved disses beskaffenhed kan være aarsag til begaaede fejl. Et særegent forhold ved den fuldstændigere text maa her nøjere omtales. Vel har det haandskrift, hvorefter AM 33,4^{to} er afskrevet, sandsynligvis været noget skødesløst skrevet og især tillige været saa medtaget af fugt eller anden aarsag, at det ofte har været vanskeligt at læse, men for afskriveren i AM 33,4^{to} har denne opgave været yderligere og i højeste grad vanskeliggjort ved, at han har manglet de fornødne kundskaber. AM 33,4^{to} er skrevet af Claus Christoffersøn Lyskander (kendt fra „Danske kongers slægtebog") i saa ung alder, at alene hans varme interesse for fædrelandets historie kan forklare, at han har givet sig i kast med en opgave, hvortil han i altfor høj grad manglede baade kendskab til middelalderlig palæografi og — hvad mærkeligere er — latinkundskab. Man maa vide, hvorledes et haandskrift fra c. 1400 ser ud, for nogenledes at begribe, hvordan det har været muligt for en, der overhovedet har lært omend nok saa lidt latin (mindre end en mellemskoleelev i vore dage!), at begaa en saadan vrimmel af fejl, som har været at rette ved udgivelsen. Gertz's bekendte forkærlighed for konjekturalkritik har her haft et overdaadigt øvelsesfelt. Med grund kalder titelbladet den nye text „genvunden paa grundlag af" AM 33,4^{to}. Den nye text er ikke Lyskanders, men en restitution, der er en kæmpepræstation af grundlærd indsigt i middelalderens latinske sprog og skrivebrug og af den mest samvittighedsfulde flid, inspireret af opdagelsen af Sven Aagesens virkelige forfatterpersonlighed.

Ved det enkeltspørgsmaal, der foreligger til detailbehandling, drejer det sig især om saadanne fejl i AM 33,4^{to}, der skyldes forlægets tilstand.

Af de foran nævnte aarsager har bogstaverne ikke sjældent været helt eller delvis ulæselige. Hvor Sven Eriksen omtales som skaansk konge før slaget paa Grathe hede, har Stephanius *rex Scaniensis* og *Gratham*, Lyskander *rex caniensis* og *oratham*. I det første ord har hele bogstavet *s* (mulig det lange *ſ*), i det andet den del af bogstavet *g*, der er under linjen, ikke været til at se. Dette maa haves i erindring ved det følgende.

Hvor Stephanius har *Jaling*, har Lyskander *seuiens*. Det samme ord staar kort foran i texten (se citatet s. 59) og er dér rigtigt i form og sprogforbindelse (appositivt participium). Paa det andet sted er ordet ganske uden mening. Der maa skjule sig et stednavn deri. Gertz mener (s. 137), at *seuiens* har staaet allerede i det Svens original nærmeste af de os nu bekendte overleveringsled og altsaa er en af de af ham paaviste fejl, der viser, at det paagældende haandskrift, der er de to texters fælles kilde, ikke kan være selve originalen. Den ret vellærte forfatter af skoleudgaven (om dette udtryk vedblivende tør bruges) har efter Gertz' mening opgivet at tyde *seuiens* og, da talen er om en jysk *curia*, benyttet stedbetegnelsen fra en foran (under Harald Blaatand) omtalt jysk *curia regis*; her skriver Lyskander *ialang*, Stephanius sin tids form *Jelling*, men dér, hvor der i den fælles kilde efter Gertz' mening har staaet *seuiens*, har Steph. *Jaling*, der næppe støtter Gertz's opfattelse. Tydningen af *seuiens* som det formentlig i den fælles kilde angivne drabssted har Gertz ikke fundet vanskelig; bogstavforbindelsen *-ens* giver for hans latinske øre en selvskreven forklaring af ordet som et af det forudsatte stednavn afledet adjektiv paa *-ensis* i lighed med *Slesvicensis*, *Ripensis* o. fl. Derefter er der kun *seui* at tyde palæografisk. Da *e* og *c* idelig forvexles hos Lyskander, og hans forlæg ikke har brugt at sætte prik over i, er der tre lige streger at tyde efter fri formodning. Gertz formoder *ibi*, idet buen forneden i *b* kan have været utydelig. Dermed haves endnu kun *scibiens*, men den manglende kasusendelse (her *i*) plejer at tænkes til, naar den saa hyppige bogstavforbindelse *ens* skrives, som regel er, med en særegen kombination af abbreviaturer. I Ny text skrives derefter *in curia sua scibiensi* „i sin Skibyske gaard". Gertz mener, at nutidens Skiby i Harlev sogn, ved bredden af Aarhus aa vest for Brabrand sø, kan tages i betragtning. Hellig Niels ejede her en gaard, og da han var søn af den foran omtalte Knud Magnussøn (dræbt i Roskilde 1157), og Harald Kesja var politisk forbundet med denne familie, kan det efter Gertz' mening tænkes, at han har haft ophold paa denne gaard 1135, forudsat at den

paa dette tidspunkt var kongsgaard, som Gertz formoder og anser fornødent. Gertz udtaler sig ikke om det etymologiske forhold i propriet Skiby. Er det oprindeligt *Skip-by, maatte nutidsformen være Skibby; er det *Skiðby (med samme forled som i svensk skidgård), kan ð maaske nok tænkes svundet i 1100-aarenes udtale, men det tilbageværende Skiby passer ikke godt til de fra dette aarhundrede hjemlede skriftformer *scipyng* og *scypetorp*. En anden forklaring tør derfor søges, iøvrigt allerede af en vis almindelig grund. At skoleudgavens klassisklatinske ordbrug og syntax i medfør af omarbejdelsens formaal mangler autoritet som Svenotext i disse henseender, giver ikke tilstrækkelig grund til at antage, at det faktiske skulde være behandlet med lignende frihed. Sandsynligheden taler for, at Stephanius' *Jaling* om drabsstedet ikke skyldes vilkaarligt valg af et andetsteds i hans forlæg forekommet stednavn, men fejllæsning af det som drabsstedet angivne stednavn i hans forlæg. Under denne forudsætning kan der ikke være noget til hinder for at anse endestavelsen *-ing* for kildehjemlet; det er jo netop et navn af denne stednavnsdannelse, der i den samtidige Roskildekrønike opgives som drabsstedet (Skiping, skrevet *scipyng*). Gertz' formodning, at Lyskanders *seuiens* har staaet allerede i de to texters fælles forlæg, maa herefter bortfalde og den nævnte vanskabning sandsynligst betragtes som først opkommet hos Lyskander selv paa grund af hans ukyndighed og den ovenfor omtalte tilstand af hans forlæg, haandskriftet fra c. 1400, nemlig dets vanskelige palæografi og ringe bevaringsstand, hvilke tre fejlkilder alle er skoleudgaven uvedkommende. For denne, d. v. s. Stephanius' text, kendes intet andet forlæg end den fjærne fælles kilde, der allerede sidst i 1200-aarene har foreligget skoleudgavens forfatter.

Ved tydningen af *seuiens* ud fra de foran nævnte tre fejlkilder kan tilføjes en fjerde, nemlig at et sprogrigtigt *seuiens* har staaet saa nær foran det stednavn, Lyskander har haft at afskrive, at det kan have paavirket ham i tvivlstilfælde. Har *g* i *-ing* haft samme fejl i forlæget som foran omtalt ved Lyskanders *oratham* i st. f. *gratham*, har han her været i forlegenhed, og da han ofte nok skriver *e* i st. f. *i* (og omvendt) og foran har skrevet *seui*, savner det ikke forklaring, at han har troet at have samme ordslutning her som hist. Af det foranstaaende *seui* har Gertz, som før omtalt, udlæst *sci*, som her tør beholdes, hvis det er muligt at forklare, at Lyskander har skrevet *ui*, hvor der i for-

læget stod *ip*. Mere mangler jo ikke i at læse hans *seuiens* som *sciping*[1] = Roskilde *scipyng*.

Gertz s. 117 føler sig næsten fristet til at sige, at Lyskander med sin uvidenhed om sprog og palæografi har kunnet ombytte saa omtrent et hvilketsomhelst bogstav med et hvilketsomhelst andet. Er denne forklaring læserne tilfredsstillende, kan det strax følgende stykkè overspringes. Men hvad der kan gives af nærmere forklaring, bør dog ikke undlades.

Det samme der gælder for *g*, gælder ogsaa for *p*. Den nedadgaaende streg har i *p* endda saa ofte været udvisket, at Lyskander har vænnet sig til at regne med deraf flydende tydningsmuligheder. Han mangler ikke iagttagelsesevne og slet ikke tænksomhed, men hans gode vilje til at tænke sig til, hvad der skal læses paa et utydeligt sted i forlæget, staar i aabenbart misforhold til hans latinkundskab. Etsteds læser han formodningsvis *papulas*, hvor han skulde have læst *capulos*; talen er om guldsmedenes udsmykning af dobbeltøxer og sværdfæster (*capulos*); i stedet for *c* skriver han her *p*, aabenbart fordi det, at der intet ses under linjen, for ham er tilskyndelse til selvstændig tydning; det saaledes formodede *papulas* er virkelig et latinsk ord, men det betyder filipenser. Med samme formodningsgrund læser han ogsaa *popuissent* i st. f. *potuissent*, en fejl der oplyser mere end mange ord. Fremdeles kan i forlæget ogsaa saadanne streger over linjen, der forbinder sammenhørende dele af et bogstav, være forsvundne, f. ex. forbindelsesstregen forneden mellem de to lige streger i *u*, følgelig kan Lyskander skrive *u*, hvor han kun ser to lige streger over linjen og selv sætter forbindelsesstregen til. Hans *u* i *seuiens* har denne forklaring efter Gertz tydning, som her tildels tiltrædes: den første streg i Lyskanders *u* er *i* (i *sci*), den anden henstaar her til forklaring sammen med det følgende *i*. Hvor der mellem lige streger over linjen er forbindelsesstreg baade foroven og forneden, kan disse begge være usynlige, saa at der kun ses to lige streger. Saaledes som *p* kunde skrives i datidens skrivebrug, kan der — og har der — af de nævnte grunde lejlighedsvis ikke været andet tilbage af et *p* end to lige streger over linjen. Heller ikke dette er undgaaet den unge Lyskanders iagttagelsesevne og relative tænksomhed, hvilket resulterer i, at det rigtige *præuaricationis* fol. 17[r] hos ham bliver til *præ-*

[1] I Stephanius' forlæg (se s. 58) har dette sidste kunnet skrives *fcibing*, der ved utydelig skrift har kunnet læses *Jaling*.

paricationis, men da han senere fol. 43r paany ser dette ham ukendte ord skrevet ligesom før (hvad han altsaa husker), er han blevet bange for at skrive *p* i saadanne tilfælde og har følgelig her skrevet *u* og kort efter (fol. 47r) i sit *seuiens* holdt sig til, hvad der var at se, skønt der her virkelig skulde læses *p*. Tydningen af *seuiens* som *sciping* kan altsaa, alle omstændigheder taget i betragtning, ikke kaldes usandsynlig.

Resultatet af undersøgelsen af, hvor Harald Kesjas drab fandt sted, er at Roskildekrøniken og Sven Aagesen overensstemmende siger *Skiping*, Saxo *Skipetorp*. I det indtil nu offentliggjorde stednavnsmateriale kan et Skiping (Skibing) kun paavises i Skanderborg amt, Dover sogn, Hjelmslev herred. Sydligst i sognet ligger nu en lille landsby *Boes*, hvor der i tidligere tid har været et kapel med kirkegaard. Kan det have været et mindekapel for Harald Kesja, ligesom samtiden rejste et mindekapel for Sven Grathe? Der har i sognet været baade Skiping, Øst-Skiping og Vest-Skiping; navnets ældste skrifthjemmel er fra 1239, yngste 1514[1].

Skipetorp kan, ligeledes for tiden, kun paavises i Koldingegnen, i Sdr. Vilstrup sogn, paa grænsen af Eltang sogn; nær Gudsø vig ligger her en lille vandmølle, der nu kaldes Skibdræt mølle, men i ældre tid Skiptorp, den har vel oprindelig hørt til en større landejendom, hvis navn den har bevaret.

Som sikkert resultat kan for tiden kun siges, at Vejleegnen med Jelling, Skibet og Skærup for stedse maa udgaa af det herhenhørende stednavnsmateriale[2].

[1] Trap[4] VII 290.

[2] Det tør maaske ved denne lejlighed henstilles til stednavneudvalget at overveje, om stednavne med forleddet skib- ikke snarere — i hvert fald oftere — maa stilles til verbalstammen i *skipa* „ordne, bestemme" end til substantivet skib. At navnetydningen ikke herved lettes, hvad realforstaaelsen angaar, skal villigt indrømmes; lokalforholdene tilsteder variation.